FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT F.G. JACOBS

fremsat den 21. november 2002 [1]

1. I denne sag ønsker Tribunale civile e penale di Trento (Italien) oplyst, om Rådets direktiv 86/653/EØF af 18. december 1986 om samordning af medlemsstaternes lovgivning om selvstændige handelsagenter (herefter »direktivet«) [2] er til hinder for en national lovgivning, hvorefter optagelse af handelsagenter i selskabsregisteret er betinget af, at de først er optaget i et register for handelsagenter.

De relevante retsregler

2. Direktivet samordner medlemsstaternes lovgivning i henseende til det retlige forhold mellem handelsagenter [3] og deres agenturgivere [4]. Som det klart fremgår af betragtningerne til direktivet, har det til formål at sikre handelsagenters retsbeskyttelse i forhold til deres agenturgivere, at fremme retssikkerheden i handelssamkvemmet og at lette samhandelen mellem medlemsstaterne ved at tilnærme deres retssystemer på området for handelsagenturer [5]. Med henblik herpå opstiller direktivet regler om handelsagenters og agenturgiveres rettigheder og pligter (artikel 3-5), om handelsagenters vederlag (artikel 6-12) og om agenturkontraktens indgåelse og ophør (artikel 13-20).

3. Efter den italienske lov nr. 204 af 3. maj 1985 indføres et register for handelsagenter og handelsrejsende, ved ethvert italiensk handelskammer. I medfør af artikel 2 i lov nr. 204 er »personer, som udøver virksomhed eller har til hensigt at udøve virksomhed som handelsagenter eller handelsrejsende« forpligtet til at lade sig optage i dette register. I artikel 9 i lov nr. 204 bestemmes: »Personer, der ikke er optaget i registeret i henhold til denne lov, må ikke udøve virksomhed som handelsagenter eller handelsrejsende« under trussel om straf af bødepålæg.

4. Artikel 2188 i den italienske codice civile (herefter »codice civile«) bestemmer, at der

1 — Originalsprog: engelsk.

2 — EFT L 382, s. 17.

3 — I direktivets artikel 1, stk. 2, bestemmes det, at der ved en handelsagent forstås »en selvstændig mellemmand, som er vedvarende antaget til at formidle salg eller køb af varer for en anden person [...] eller til at formidle og afslutte sådanne forretninger i agenturgiverens navn og for dennes regning«.

4 — I direktivets artikel 1, stk. 1, bestemmes det, at »[d]e i dette direktiv fastsatte harmoniseringsforanstaltninger finder anvendelse på medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forholdet mellem handelsagenter og disses agenturgivere«.

5 — Anden og tredje betragtning til direktivet.

indføres et selskabsregister, som føres af en selskabsregisterenhed. Visse former for virksomheder skal være optaget i registeret i medfør af codice civiles artikel 2195, mens det i henhold til codice civiles artikel 2083 er fakultativt for andre former for virksomheder, herunder for handelsagenter og handelsrejsende, om de vil optages. Codice civiles artikel 2084 bestemmer, at vilkårene for udøvelse af de forskellige virksomhedskategoriers aktiviteter skal fastsættes ved lov. Ifølge artikel 2089 skal Registerstyrelsen kontrollere, at »de lovbestemte betingelser for optagelse er overholdt«.

5. I Bellone-dommen [6] blev Domstolen anmodet om at tage stilling til, om italiensk lovgivning, hvorefter en agenturkontrakts gyldighed var betinget af, at handelsagenten var optaget i et register for handelsagenter, var forenelig med direktivet. Domstolen fastslog, at mens direktivet ikke er til hinder for, at medlemsstaterne fører et register over handelsagenter [7], er det til hinder for nationale bestemmelser, hvorefter en agenturkontrakts gyldighed er betinget af, at handelsagenten er optaget i et register for handelsagenter.

6. Bellone-dommen satte spørgsmålstegn ved gyldigheden af Corte suprema di cassaziones tidligere praksis, der siden 1989 havde antaget, at artikel 1418 i den italienske codice civile skulle fortolkes således, at kontrakter, der var indgået af agenter, som ikke var registreret i overensstemmelse med lov nr. 204, skulle anses for ugyldige. I forlængelse af Bellone-dommen ændrede Corte suprema di cassazione praksis, idet manglende iagttagelse af forpligtelsen til registrering i overensstemmelse med lov nr. 204 ikke længere i italiensk ret medfører agenturkontraktens ugyldighed [8].

De faktiske omstændigheder og det præjudicielle spørgsmål

7. De faktiske omstændigheder som anført i forelæggelseskendelsen er følgende. Sagsøgeren, Francesca Caprini, er italiensk statsborger. Sagsøgte er Styrelsen for Trentos Selskabsregister. Den 10. april 2001 ansøgte Francesca Caprini sagsøgte om optagelse i registeret som handelsagent for salg af reklameplads. Styrelsen for Trentos Selskabsregister afslog Francesca Caprinis ansøgning under henvisning til, at hun ikke var optaget i registeret for handelsagenter og handelsrejsende som indført ved den italienske lov nr. 204 af 3. maj 1985. Da optagelse i dette register, ifølge styrelsen, er en betingelse for at udøve virksomhed i den forstand, hvori udtrykket anvendes i codice civiles artikel 2084, som påkrævet i medfør af artikel 2 og 9 i lov nr. 204, burde det også anses for en lovbestemt betingelse i

6 — Dom af 30.4.1998, sag C-215/97, Sml. I, s. 2191.

7 — Dommens præmis 11. Adskillige medlemsstater har indført et sådant register. For en sammenlignende analyse af national praksis, se fodnote 17 i generaladvokat Cosmas' forslag til afgørelse i denne sag.

8 — Jf. dom af 13.7.2000, sag C-456/98, Centrosteel, Sml. I, s. 6007, præmis 17.

codice civiles artikel 2189's forstand, hvis overholdelse styrelsen skal kontrollere, før den kan meddele optagelse.

8. Francesca Caprini påklagede først sagsøgtes afgørelse til Giudice del registro, nævnet med ansvar for tilsyn med sagsøgte. Dette nævn afviste hendes klage den 2. november 2001. Herefter anlagde hun sag ved Tribunale civile e penale di Trento med henblik på, enten at styrelsen fik pålæg om at optage hende i registeret, eller at det blev fastslået, at hun ikke var forpligtet til at søge optagelse i handelsregisteret.

9. Idet Tribunale civile e penale di Trento har været opmærksom på forskellen mellem den foreliggende sag og de forhold, der gav anledning til forelæggelseskendelsen i Bellone-dommen, har den udsat sagen og anmodet Domstolen om at tage stilling til, om direktivet er til hinder for en national lovgivning, hvorefter optagelse af handelsagenter i selskabsregisteret er betinget af, at de er optaget i et særligt register for handelsagenter.

Stillingtagen

10. For at besvare det af Tribunale civile e penale di Trento forelagte spørgsmål kan man med fordel gribe tilbage til Domstolens ræsonnement, der lå til grund for Bellone-dommen. Efter min mening kan der af denne dom udledes to principper med relevans for den foreliggende sag.

11. Det første princip, der kan udledes, er, at intet i direktivet afskærer medlemsstaterne fra at foreskrive, at handelsagenter skal optages i et register af administrative grunde, hvis de finder det hensigtsmæssigt [9].

12. Imidlertid modificeres dette princip af et andet princip, som forklarer Domstolens afgørelse i Bellone-sagen, nemlig at en medlemsstat ikke kan gøre den retsbeskyttelse, som handelsagenter i medfør af direktivet har i forhold til deres agenturgivere, betinget af, at handelsagenter er optaget i et register, som medlemsstaten har indført, eller af et andet forhold, der ikke udtrykkeligt er foreskrevet i direktivet [10].

13. Det i national ret opstillede krav, som var omtvistet i Bellone-dommen, og hvorved en agenturkontrakt ikke var gyldig, hvis ikke agenten var optaget i registeret over handelsagenter, indskrænkede tydeligvis den retsbeskyttelse, der følger af direktivet. Den omstændighed, at agenturkontrakten var ugyldig i henhold til national ret, fik den konsekvens for handelsagenten, at hun fra agenturgiveren hverken kunne få det vederlag, som hun var sikret i henhold

9 — Dommens præmis 11.

10 — Dommens præmis 13 og 14. Et eksempel på, at medlemsstaterne lovligt kan begrænse den beskyttelse, som følger af direktivet, er opstillingen af et krav om, at en agenturkontrakt skal være indgået skriftligt for at være gyldig. Dette krav er udtrykkeligt tilladt i medfør af direktivets artikel 13, stk. 2.

til direktivets kapitel III, eller den godtgørelse, der følger af dets kapitel IV.

14. I forhold til den foreliggende sag drejer det forelagte spørgsmål sig om en national foranstaltning, hvorefter en handelsagent, der ikke er optaget i et register for handelsagenter, ikke kan blive optaget i et selskabsregister.

15. I sine indlæg for Domstolen har Kommissionen hævdet, at en sådan foranstaltning ikke strider mod direktivet, forudsat at den ikke indskrænker handelsagenters retsbeskyttelse i forhold til deres agenturgivere som sikret i direktivet. En sådan regel er ikke i sig selv til hinder for, at handelsagenter, der ikke er optaget i nogen af de omhandlede registre, kan indgå agenturkontrakter, som både er gyldige og kan gøres gældende ved nationale retter, idet anvendelsen deraf vil være undergivet direktivets vilkår.

16. Jeg deler Kommissionens opfattelse.

17. Francesca Caprini har imidlertid hævdet, at den italienske lovregel, der kræver handelsagenter optaget i et register for sådanne agenter, før de kan optages i et selskabsregister, i realiteten indskrænker den retsbeskyttelse, som handelsagenter har i medfør af direktivet. Hun har gjort gældende, at manglende optagelse i et register indebærer, at det italienske handelskammer ikke meddeler handelsagenter den attest, som er nødvendig for deres overholdelse af de for dem gældende skatte- og arbejdsmarkedsmæssige bestemmelser. Hun har gjort gældende, at handelsagenters adgang til at indgå gyldige agenturkontrakter ikke er dem nogen hjælp, hvis ikke de har nogen mulighed for at effektuere de kontrakter, de har indgået.

18. Jeg kan ikke tiltræde dette argument.

19. Det synes klart at fremgå af Domstolens dom i Bellone-sagen, at medlemsstaterne ifølge direktivets bestemmelser har ret til at foreskrive, at optagelse i et register for handelsagenter har visse følger i administrativ henseende, men altid under forudsætning af, at retsbeskyttelsen i medfør af direktivet ikke indskrænkes.

20. Efter min mening er det ikke klart, at de følger af ikke at være optaget i registeret over handelsagenter, som Francesca Caprini har anført, nemlig at handelsagenter, som ikke er optaget, ikke vil kunne optages i selskabsregisteret med afsmittende virkning på de for dem gældende

skatte- og arbejdsmarkedsmæssige bestemmelser, kan siges at indskrænke den beskyttelse, som handelsagenter i medfør af direktivet har i forhold til deres agenturgiver.

21. Jeg mener derfor, at en national lov, der kræver, at handelsagenter er optaget i et register for sådanne agenter, før de kan optages i et selskabsregister, er forenelig med direktivet, men altid under forudsætning af, at det ikke på nogen måde indskrænker den retsbeskyttelse, handelsagenter har i medfør af direktivet. Dette ville eksempelvis være tilfældet, hvis agenturkontraktens gyldighed blev gjort betinget af handelsagentens optagelse i et af de omhandlede registre eller i dem begge.

Forslag til afgørelse

22. Jeg skal herefter foreslå Domstolen at fastslå følgende:

»Rådets direktiv 86/653/EØF af 18. december 1986 om samordning af medlemsstaternes lovgivning om selvstændige handelsagenter er ikke til hinder for en national lovgivning, hvorefter optagelse af handelsagenter i selskabsregisteret er betinget af, at de er optaget i et særligt register for handelsagenter, såfremt optagelse eller manglende optagelse i et af registrene ikke har betydning for gyldigheden af den agenturkontrakt, agenten har indgået, eller indskrænker den retsbeskyttelse, som handelsagenter har i medfør af dette direktiv.«